Document werkgroep renovatie kunstgrassportvelden 2023

In dit document zijn de stukken opgenomen die betrekking hebben op de werkgroep ‘Renovatie Kunstgrassportvelden 2023’.
De opgenomen documenten zijn gedeeld met de werkgroep.
Het gaat om:

1. Uitnodiging
2. Verslag excursie werkgroep kunstgrasvelden 25-01-23
3. Bijeenkomst werkgroep renovatie kunstgrassportvelden, 8 februari 2023.
4. Uitwerking deelvragen

1: Uitnodiging

Beste werkgroep leden,

U ontvangt deze mail omdat u zich heeft aangemeld of bent aangemeld als lid van de werkgroep 'Kunstgrassportvelden en renovaties'.
In deze mail staat de planning voor de bijeenkomsten van de werkgroep. Ook is de doelstelling van de werkgroep aangegeven.

Excursie:
Woensdag 25 januari 2023: een rondje door noord Nederland. Vertrek 9.00 uur gemeentehuis, Harlingerweg 18, Franeker. Uiterlijk 19.45 uur terug in Franeker. Voor lunch en avondeten wordt gezorgd.
We mogen op bezoek bij:

1. Sportpark Corpus Den Hoorn Groningen, trainingscomplex FC Groningen. Hier liggen grasmastervelden. De fieldmanager van FC Groningen kan ons informeren over aanleg, onderhoud en de voor- en nadelen van het veld.
2. Sportpark Emmerschans, amateurvereniging EHS '85 in Emmen. Hier ligt 'het eerste biologisch afbreekbare kunstgrasveld ter wereld.'
3. Coevorden VV Raptim. Dit is een amateurvereniging waar een grasmastertrainingsveld en een O2 hoofdveld ligt. Lex Scholten geeft ons uitleg vanuit het oogpunt van de sportvereniging
4. SC Heerenveen. Hier ligt een veld met een hybride matje en een grasmaster veld. Gert Jan Hilaridus is Fieldmanager bij SC Heerenveen en kan meer vertellen over het hybride matje en de grasmaster. Beide typen velden liggen in het stadion. We sluiten hier af met een hapje en drankje/ avondeten.

Bijeenkomsten werkgroep:

- Excursie 25 januari: (zie hierboven voor programma)
    - Doel: informatie ophalen, ervaringen en kennis delen

- 1ste bijeenkomst: 8 februari, 16.00 tot 17.00 uur, gemeentehuis Franeker.
    - Uiterlijk 1 februari ontvangen we graag (aanvullende) deelvragen vanuit de verenigingen.
    - Doel: vaststellen of de deelvragen beantwoord kunnen worden.
        - Welke informatie mist?
        - Zijn er aanvullende deelvragen?

- 2de bijeenkomst: 22 februari, 16.00 tot 17.00 uur, gemeentehuis Franeker. *Deze bijeenkomst is optioneel en kan indien nodig digitaal gehouden worden. Indien bij de eerste bijeenkomst alle deelvragen beantwoord kunnen worden, vervalt deze bijeenkomst.*
    - Doel: alle deelvragen zijn aan het eind van deze bijeenkomst beantwoord. Het afwegingskader is in beeld.

- 3de bijeenkomst: 15 maart 20.00 tot 21.30 uur, gemeentehuis Franeker
    - Doel: de hoofdvraag is aan het eind van deze bijeenkomst beantwoord. Daarmee is het einddoel behaalt.
    - Hoe gaan we verder.
    - Uitkomsten werkgroep leggen we voor aan de gemeenteraad en indien nodig vragen we aanvullend budget aan.

- We maken een planning per vereniging voor het uitvoeren van de renovatie.
- Opstellen bestekken.
- Aanbestedingen en uitvoer.

Doelstelling werkgroep

Einddoel:
Iedere vereniging heeft een sportveld dat aansluit bij de capaciteitsbehoefte.

Hoofdvraag werkgroep:
Welk type veld(en) past bij de capaciteitsbehoefte van de vereniging?
Welk type veld(en) heeft de vereniging nodig om de sport te kunnen beoefenen?

Deelvragen:

1. Wat is de capaciteitsbehoefte van de sportvereniging?
2. Welk type sportvelden zijn er?
3. Wat is de bespeelbaarheid per type veld?
4. Wat zijn de gebruikservaringen per type veld?
5. Wat zijn de onderhoudservaringen per type veld?
6. Wat zijn de kosten van aanleg per type veld?
7. Wat zijn de kosten van het onderhoud per type veld?
8. Wat zijn de kosten van renovatie per type veld?
9. Wat kan de gemeente in het beheer en onderhoud van de velden?
10. Zijn er knelpunten op een sportcomplex, waarmee we 'werk-met-werk' kunnen maken?
11. …….
12. …….

Vaststaande randvoorwaarden:
Wet- en regelgeving: verbod op alle niet organische infill bij kunstgrassportvelden, zorgplicht milieu.
Gemeentelijke beleid: een sportveld is een natuurveld, alleen kunstgras als het moet. Geen infill van SBR, TPE en plastics.

Afbakening:
We hebben het alleen over de renovaties en de technische vervanging van de velden.
Het sportbeleid en toekomstige ontwikkelingen vallen niet onder de opdracht van de werkgroep. Dit kan wel van invloed zijn op de uitvoeringsplanning.

Aanleiding

Op 9 november 2022 is een presentatie gehouden aan sportverenigingen met een kunstgrassportveld. Aanleiding voor deze presentatie is de uitwerking van het Beheerplan Buitensportaccommodaties 2023-2026, vastgesteld door de gemeenteraad op 11 februari 2021. In dit beheerplan staat de renovatiebehoefte beschreven.

Achtergrond

Voor de kunstgrassportvelden geldt dat gemeente Waadhoeke kritisch staat tegenover kunstgrasvelden. Een renovatie kan daarmee een uitgelezen kans zijn om te onderzoeken of een kunstgrasveld noodzakelijk is of dat deze omgevormd kan worden naar een natuurgrasveld.
Op het moment van een renovatie zal een afweging gemaakt moeten worden of een veld een natuurgrassportveld of een kunstgrassportveld wordt / blijft. Daarbij komt er in 2028 een Europees verbod op alle niet organische infill materialen. Dit verbod geeft mede aanleiding tot heroverwegingen bij een renovatie van een kunstgrassportveld.

Werkgroep 'Renovatie kunstgrassportvelden'

Na de bijeenkomst op 9 november 2022 is een werkgroep samengesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de sportverenigingen SC Berlikum, SF Deinum, AVC Sexbierum, SC Franeker, VV Minnertsga, VV Foarut, VV Dronrijp en vertegenwoordigers van de gemeente (afdeling Beheer Openbare Ruimte en afdeling Samenleven).

Het einddoel van de werkgroep is: *Iedere vereniging heeft een sportveld dat aansluit bij de capaciteitsbehoefte.*

Opdracht

De werkgroep 'Renovatie kunstgrassportvelden' heeft als opdracht antwoorden te formuleren op de hoofdvragen van de werkgroep:

1. Welk type veld(en) past bij de capaciteitsbehoefte van de vereniging?
2. Welk type veld(en) heeft de vereniging nodig om de sport te kunnen beoefenen?

Om tot antwoorden op de hoofdvragen te komen zijn deelvragen geformuleerd. In dit document zijn de deelvragen uitgewerkt.

2: Verslag excursie werkgroep kunstgrasvelden 25-01-23

Op 25 januari 2023 zijn we met de werkgroep kunstgrasvelden op bustour geweest langs verschillende velden. Langs de volgende sportvelden zijn wij wezen kijken om te kijken hoe de verschillende typen velden erbij liggen.

- Sportpark Corpus den Hoorn in Groningen. Hier ligt een hybride-veld
- Sportpark Emmerschans, amateurvereniging EHS ’85 in Emmen. Hier ligt ‘het eerste biologisch afbreekbare kunstgrasveld ter wereld.’
- Sportpark Klinkenvlier, amateurvereniging VV RAPTIM in Coevorden. Hier liggen een hybride en een O2- wedstrijd en trainingsveld. Beide met meer speeluren dan het hybrideveld in Groningen.
- Abe Lenstra Stadion in Heerenveen. Hier ligt ook een hybride veld. Ook werd er een technische uitleg gegeven over de hybride velden.

Sportpark Corpus den Hoorn in Groningen

Als eerste zijn wij langs de sportvelden geweest van Corpus den Hoorn in Groningen. Hier zijn we langs 3 Grassmaster-velden gelopen. Van fieldmanager Rowin Jansen kregen wij uitleg over het beheer van de sportvelden op het sportpark. Het veld lag er strak bij. Er werd ook al gauw duidelijk dat FC Groningen meer mogelijkheden heeft om de velden te beheren dan de gemeente. Ook werd al gauw het verschil in het aantal speeluren duidelijk. Op Corpus den Hoorn lag dit op ongeveer 3 uren per dag, voor de meeste amateurverenigingen ligt dit veel hoger. Door de combinatie van de bovenstaande punten is het voor de gemeente Waadhoeke vrijwel onmogelijk om, mochten er hybridevelden komen, deze op hetzelfde niveau te beheren dan de velden op Corpus den Hoorn. Dit realiseerden de deelnemers van de werkgroep zich ook tijdens de uitleg van Rowin. Wel waren de reacties positief op de hybride velden.

Sportpark Emmerschans, EHS ’85, in Emmen

Als tweede zijn wij bij sportpark Emmerschans geweest in Emmen, waar EHS ’85 speelt. Hier ligt ‘het eerste biologisch afbreekbare kunstgrasveld ter wereld.’ Het gaat hierbij om een pupillenveld van 1000 m². Toen wij het veld opstapten viel het al gelijk op dat het erg glad aanvoelde op het veld. Ook voelde het veld oneven, wanneer er over het veld werd gelopen waren er gevoelsmatig veel ‘bulten.’ Dit was het eerste veld van deze soort wat er lag in Nederland en is als test veld aangelegd. Dit type infill is nog niet goedgekeurd door de KNVB en de Europese richtlijnen. Het was ook belangrijk om vallende bladeren op het veld er snel af te halen, anders composteren deze. Het werd al snel duidelijk dat dit niet de gewenste optie was. Het oogde onverzorgd en ook vanwege de gladheid waren de reacties erg gematigd vanuit de werkgroep.

Sportpark Klinkenvlier, RAPTIM, in Coevorden

Als derde zijn wij bij sportpark Klinkenvlier geweest in Coevorden, waar vv Raptim speelt. Hier ligt net als in op Corpus den Hoorn een hybride grasveld. Het verschil met Corpus den Hoorn is onder andere het aantal speeluren. In Groningen was dit 3 uren per dag, in Coevorden is dit veel meer (7 dagen per week gebruik) . Hierdoor ontstond er voor de amateurteams een realistischer beeld over hoe hun velden er uit zouden zien, mocht er worden gekozen voor een hybride veld. De velden van Raptim waren in eigen beheer. Ze krijgen wel een budget van de gemeente Coevorden, maar dit is te weinig om de velden goed te kunnen onderhouden. Ondanks dat er op verscheidene plekken iets minder gras was, was het oppervlak wel vlak en stabiel. Het achterste veld, wat fungeerde als trainingsveld (O2), was helemaal geen gras meer te vinden. Ondanks dat was ook dit veld vlak en stabiel. De werkgroep was goed gestemd over deze velden. Het viel de werkgroep vooral op dat de velden erg vlak waren, ondanks dat er op sommige plekken stukken gras miste.

Abe Lenstrastadion, Heerenveen

Als laatste zijn we met de werkgroep langs het Abe Lenstrastadion geweest in Heerenveen. Hier kregen zij uitleg van fieldmanager Gert-Jan Hilarius over het veld wat er ligt in Heerenveen. Dit is ook een hybride veld. Ook liet Gert-Jan zien welke techniek achter het hybride veld zit, welke machines er worden gebruikt en nog veel meer omtrent het beheren van een hybride veld. Daarnaast kon de werkgroep ook technische vragen stellen aan Gert-Jan over het beheer van hybride velden. Hetzelfde wat er met de vergelijking aan de hand is tussen Groningen en Coevorden is er natuurlijk ook tussen Heerenveen en Coevorden. Door het intensieve beheer geeft dit wel een vertekend beeld, dit geeft Gert-Jan ook aan in zijn uitleg. Nadat de werkgroep zijn vragen heeft kunnen stellen, waren ze positief over de hybride velden. De volgende vergadering van de werkgroep is bedoeld om gedetailleerde vragen te stellen.

Biologisch afbreekbaar veld Emmen

3: Bijeenkomst werkgroep renovatie kunstgrassportvelden, 8 februari 2023.

Aanwezig:
Verenigingen: VV Foarut, SF Deinum, VV Minnertsga, SC Franeker, SC Berlikum, AVC Sexbierum, Erik Baas.
Gemeente Waadhoeke: Jens Dijkstra, Tjeerd Annema, Jilmer Dijkstra Tiena Vriesema-Betten.
Afwezig met kennisgeving: René Kamstra (gemeente Waadhoeke)

Verslag:

Op woensdag 8 februari is de werkgroep renovatie kunstgrassportvelden bijeengekomen.

De bijeenkomst begon met een korte terugblik op de excursie van 25 januari.
De excursie is als goed en verhelderend ervaren.
Leden van de werkgroep geven aan de werkwijze tussen gemeente en sportverenigingen als fijn te ervaren.

Vervolgens is het document met de uitwerkingen van de deelvragen besproken.

1. Vanuit de verenigingen kwam naar voren dat er zorgen zijn over het missen van ontwikkelingen ten aanzien van kunstgrassportvelden.
   Bijvoorbeeld de non-infillvelden die op een aantal sportcomplexen in Nederland liggen zouden wellicht een optie kunnen zijn voor verenigingen die op basis van de capaciteitsberekening te kort hebben aan een hybride veld. Vanuit de gemeente is aangegeven dat wij deze ontwikkeling in de gaten houden. Op dit moment zijn deze velden alleen goed gekeurd voor jeugdspelers en nog niet voor volwassenen.
   We zullen uitzoeken of er zicht is op een goedkeuring van uit de KNVB op (zeer) korte termijn voor dit type kunstgrassportvelden.
   Echter, voor een aantal verenigingen geldt dat het huidige kunstgrassportveld niet meer door de sporttechnische keuring komt en deze aan vervanging toe zijn om de continuering van de sport te waarborgen. Gegevens over een non infillveld zijn op dit moment niet bekend, omdat de velden op dit nu als pilot gebruikt worden. Indien uit de capaciteitsberekening blijkt dat een vereniging niet met een hybride veld uit de voeten kan, wordt uiteraard gekeken naar een goed en duurzaam alternatief. Echter, het type veld moet voldoen aan de wet- en regelgeving en beleid (zowel Europees als landelijk en gemeentelijk).

2. Onder deelvraag 1 staat de capaciteitsberekening. Erik Baas heeft een eerste aanzet gemaakt. Afgesproken is dat Erik zijn berekening opstuurt naar de verenigingen en zij met opmerkingen komen om de berekening optimaal te laten zijn. Deze uitkomsten worden op 22 februari besproken en gefinetuned. De capaciteitsberekening wordt binnen deze werkgroep gebruikt om het aantal en type veld vast te stellen. Afdeling Samenleving kan deze gegevens (op een eventueel later moment) ook gebruiken voor de behoeftes rond accommodaties.

3. Onder deelvraag 4 staat dat een hybride veld met vorst niet bespeelbaar is. Klopt dit? Ja dit klopt. Het veld is vergelijkbaar met een grasveld. Als overdag de temperatuur boven het vriespunt ligt en in de avond en nacht onder nul, dan is er geen probleem. Een langere periode met temperaturen onder nul geeft het risico dat de grasplant bevriest en bij betreding kapot gaat.

4. Onder deelvraag 9 staat de opbouw van de verschillende type velden. Wat is de opbouw van een WeTra veld? Klopt wat er nu staat beschreven? Ja dit klopt.

5. De verengingen geven aan tevreden te zijn met de beantwoording. Enkele vragen worden nog uitgezocht en zijn in dit verslag verwerkt. (zie punten 1 t/m 4)

6. De verenigingen geven aan dat een keuze voor en type veld al gemaakt kan worden. De tweede geplande bijeenkomst wordt opgebouwd naar een inloop bijeenkomt waarbij per vereniging de capaciteitsberekening wordt gefinetuned. De derde/laatste bijeenkomst komt te vervallen.

4: Uitwerking deelvragen

Deelvraag 1: Wat is de capaciteitsbehoefte van de sportvereniging?

Wedstrijdvelden								Trainingsvelden				
complex	gebruikers	capp berekening wedstrijden		uren KNVB	uren extra	gebruik cultuur techn.		capp berekening	corr	per week org.	benodigde velder	benodigde velden
		organisatorisch	nodig			uren totaal	uren per veld	trainingsuren /40			organisatorisch	cultuurtechnisch
Berlikum		2,2	2	366	12	378	189	480				1050
	zelf							670		16,8	1	
aanwezig / benodigd		1 kunstgras		1 natuurgras		1/2 trainingveld natuurgras		2 hybride a 800 uur +, extra verlichting. Uitsparing ivm doeltjes				
Minnertsga		1,7	2					462		11,6	1	816
	zelf	1,5	2	264	90	354	177					
aanwezig / benodigd		2 velden						zie plaatje A natuur	B hybride			
Deinum												
Schatzenburg	za>	3.3	3,5			618	206	1035				
Dronrijp	zelf							1125	1285 minus 1	28,1	2	1743
		is aangepast ivm dronrijp nr zondag, toename jeugd										
Sexbierum	incl SJO	1,8	2			342	87	760		19,0	1	1100
	met Tzummarrum	2										
...../ benodigd								hybride en wetra en Tzummarrum				
Franeker		3,3	4	549	????	549	138	900				1804
	zelf							1255		31,4	2	
	/ benodigd							2 x hybride en kleine veldje upgraden				

Deelvraag 2: Welk type sportvelden zijn er?
Deelvraag 3: Wat is de bespeelbaarheid per type veld?

Type veld	Opbouw	Speeluren	Levensduur
Natuurgras	Zand op klei	300 - 400	15 - 20 jaar
O2	Zand/grond vermengd met lava	500 - 550	15 – 20 jaar
WeTra	Zanderig, schrale toplaag	400 (wedstrijd en trainen) 800 (alleen trainen)	15 – 20 jaar
Hybride mat (sinds 5 jaar in gebruik)	Steriele laag van zand, mat van kunstgras, infill gras.	800	5 jaar
Hybride gras master (sinds 20 – 25 jaar in gebruik)	Gemengde ondergrond zand en grond compost. Gestikt met twintig miljoen kunstvezels per veld.	800	20 jaar
Kunstgras	Drainage, fundering, geotextiel of foamlayer, kunstgras	1200	10 – 20 jaar

Deelvraag 4: Wat zijn de gebruikservaringen per type veld?

Type veld	Gebruikservaringen
natuurveld	Bespeelbaarheid in natte perioden onder druk. Kuilvorming in het veld. Als het gras kapot is gespeeld, komt de stabiliteit van het veld in het geding. Met vorst is een natuurveld niet bespeelbaar.
O2 veld	Bespeelbaarheid vergelijkbaar met natuurveld. Echter blijft een O2 veld vanwege de opbouw van de onderlaag langer bespeelbaar (meer bespelingsuren). Met vorst is een o2 veld niet bespeelbaar.
WeTra veld	Bespeelbaarheid vergelijkbaar met natuurveld. Echter blijft een WeTra veld vanwege de opbouw van de onderlaag langer bespeelbaar (meer bespelingsuren). Met vorst is een WeTra niet bespeelbaar.
Hybride mat	Bespeelbaarheid deels vergelijkbaar met natuurveld. Een hybridemat blijft vanwege de opbouw van de onderlaag langer bespeelbaar (meer bespelingsuren). De vezels van de ingebouwde kunstmat houden het veld stabiel, ook als het gras kapot is gespeeld. Met vorst is een hybride mat niet bespeelbaar.
Hybride grasmaster	Bespeelbaarheid deels vergelijkbaar met natuurveld. Een hybride grasmaster blijft vanwege de opbouw van de onderlaag langer bespeelbaar (meer bespelingsuren). De gestikte kunstgrasvezels van de houden het veld stabiel, ook als het gras kapot is gespeeld. Met vorst is een hybride grasmaster niet bespeelbaar.
Kunstgras	Nagenoeg altijd bespeelbaar. In de zomer kan een kunstgrassportveld erg warm worden. Bij sneeuw is een kunstgrasveld niet bespeelbaar.

Deelvraag 5: Wat zijn de onderhoudservaringen per type veld?

Type veld	Onderhoudservaringen
Natuurveld	Relatief eenvoudig te onderhouden met cultuurtechnische beheermaatregelen zoals maaien, bemesten, beluchten, bezanden en vegen. Het inzetten van de Fieldtopmaker is mogelijk. Het trekken van lijnen vraagt een inspanning.
O2 veld	Het onderhoud is vergelijkbaar met natuurgras. Dezelfde cultuurtechnische beheermaatregelen worden gebruikt als bij het onderhoud van een natuurveld. Het inzetten van de Fieldtopmaker is mogelijk. Het trekken van lijnen vraagt een inspanning.
WeTra veld	Het onderhoud is vergelijkbaar met natuurgras. Dezelfde cultuurtechnische beheermaatregelen worden gebruikt als bij het onderhoud van een natuurveld. Het inzetten van de Fieldtopmaker is mogelijk. Het trekken van lijnen vraagt een inspanning.
Hybride mat	Het onderhoud is voor een groot deel vergelijkbaar met natuurgras. Inzet van de Fieldtopmaker is niet mogelijk. Beluchten kan, maar geen wrikkende beweging vanwege de mat met kunstgrasvezels. Het schoonhouden van het veld is niet gemakkelijk en vergt veel werk. Dit met als risico dat het gras wat blijft liggen en niet juist word afgevoerd . Dit heeft een sterk beperkende invloed op de levensduur. Het trekken van lijnen vraagt een inspanning.
Hybride grasmaster	Het onderhoud is voor een groot deel vergelijkbaar met natuurgras. Er moet wel voor worden gezorgd dat het maaisel word afgevoerd dit vergt meer werk. Het inzetten van de Fieldtopmaker is mogelijk. De grasmat moet vaker te worden verwijdert en opnieuw te worden ingezaaid.(jaarlijks of tweejaarlijks). Het trekken van lijnen vraagt een inspanning.
Kunstgras	Het onderhoud is specifiek en specialistisch. Het onderhoud vraag relatief veel inzet. Het tegengaan van de verspreiding van infillmaterialen is wettelijk vereist en vraagt grote inzet van beheerder en gebruiker.

Deelvraag 6: Wat zijn de kosten van aanleg per type veld?
Deelvraag 7: Wat zijn de kosten van het onderhoud per type veld?
Deelvraag 8: Wat zijn de kosten van renovatie per type veld?

PROJECT:
OPDRACHTGEVER:
DATUM: 13-4-2022

PLANN.ING
adviseurs en ingenieurs

ONDERDEEL		NATUURGRAS 7776 m2		O2-CONCEPT 7776 m2		WETRA 7776 m2		HYBRIDE (mat) 7776 m2		GRASSMASTER (gestikt) 7776 m2		KUNSTGRAS 7776 m2 SBR		KUNSTGRAS 7777 m2 TPE
AANLEG														
Onderbouw		€ 18.750,00		€ 18.750,00		€ 75.000,00		€ 75.000,00		€ 75.000,00		€ 156.250,00		€ 156.250,00
Toplaag		€ 43.750,00		€ 62.500,00		€ 56.250,00		€ 212.500,00		€ 362.500,00		€ 218.750,00		€ 275.000,00
Foamlaag														€ 56.250,00
Veldafscheiding		€ 18.750,00		€ 18.750,00		€ 18.750,00		€ 18.750,00		€ 18.750,00		€ 37.500,00		€ 37.500,00
Inrichtingsmaterialen		€ 10.000,00		€ 10.000,00		€ 10.000,00		€ 10.000,00		€ 10.000,00		€ 10.000,00		€ 10.000,00
Keuringen				€ 9.500,00								€ 12.500,00		€ 12.500,00
SUBTOTAAL		*€ 91.250,00*		*€ 119.500,00*		*€ 160.000,00*		*€ 316.250,00*		*€ 466.250,00*		*€ 435.000,00*		*€ 547.500,00*
Tegelverharding rondom		€ 31.250,00		€ 31.250,00		€ 31.250,00		€ 31.250,00		€ 31.250,00		€ 43.750,00		€ 43.750,00
Verlichting		€ 56.250,00		€ 56.250,00		€ 56.250,00		€ 56.250,00		€ 56.250,00		€ 56.250,00		€ 56.250,00
Beregening		€ 37.500,00		€ 37.500,00		€ 37.500,00		€ 37.500,00		€ 37.500,00				
TOTAAL AANLEGKOSTEN		**€ 216.250,00**		**€ 244.500,00**		**€ 285.000,00**		**€ 441.250,00**		**€ 591.250,00**		**€ 535.000,00**		**€ 647.500,00**
AFSCHRIJVING														
Onderbouw (30)	30	€ 625,00	30	€ 625,00	30	€ 2.500,00	30	€ 2.500,00	30	€ 2.500,00	30	€ 5.208,33	30	€ 5.208,33
Toplaag (Natuurgras 15, kunstgras 10)	15	€ 2.916,67	15	€ 4.166,67	15	€ 3.750,00	15	€ 14.166,67	25	€ 14.500,00	10	€ 21.875,00	10	€ 27.500,00
Foamlaag													20	€ 2.812,50
Veldafscheiding (20)	20	€ 937,50	20	€ 937,50	20	€ 937,50	20	€ 937,50	20	€ 937,50	20	€ 1.875,00	20	€ 1.875,00
Inrichtingsmaterialen (20)	20	€ 500,00	20	€ 500,00	20	€ 500,00	20	€ 500,00	20	€ 500,00	20	€ 500,00	20	€ 500,00
Tegelverharding rondom (20)	20	€ 1.562,50	20	€ 1.562,50	20	€ 1.562,50	20	€ 1.562,50	20	€ 1.562,50	20	€ 2.187,50	20	€ 2.187,50
Verlichting (20)	20	€ 2.812,50	20	€ 2.812,50	20	€ 2.812,50	20	€ 2.812,50	20	€ 2.812,50	20	€ 2.812,50	20	€ 2.812,50
Beregening (20)	20	€ 1.875,00	20	€ 1.875,00	20	€ 1.875,00	20	€ 1.875,00	20	€ 1.875,00	20		20	
TOTAAL AFSCHRIJVING/JAAR		**€ 11.229,17**		**€ 12.479,17**		**€ 13.937,50**		**€ 24.354,17**		**€ 24.687,50**		**€ 34.458,33**		**€ 42.895,83**
OVERIGE KOSTEN														
Rente	2%	€ 4.325,00	2%	€ 4.890,00	2%	€ 5.700,00	2%	€ 8.825,00	2%	€ 11.825,00	2%	€ 10.700,00	2%	€ 12.950,00
Onderhoud		€ 10.000,00		€ 15.000,00		€ 12.500,00		€ 20.000,00		€ 20.000,00		€ 12.500,00		€ 10.000,00
Monitoringen en begeleiding (gemeente)		€ 2.500,00		€ 625,00		€ 2.500,00		€ 2.500,00		€ 2.500,00		€ 2.500,00		€ 2.500,00
TOTAAL KOSTEN/JAAR		**€ 28.054,17**		**€ 32.994,17**		**€ 34.637,50**		**€ 55.679,17**		**€ 59.012,50**		**€ 60.158,33**		**€ 68.345,83**

Deelvraag 9: Wat kan de gemeente in het beheer en onderhoud van de velden?
Van de bewerkingen die uitgevoerd moeten worden op de hybride velden is een opsomming gemaakt. (zie hieronder)
Het onderhoud is in grote lijnen gelijk aan een natuurgrasveld. Wel zijn er een aantal bewerkingen die vaker uitgevoerd moeten worden zodat het veld goed bespeelbaar blijft.
We zijn als gemeente bezig met de aankoop van twee machines; een doorzaaier en een prikrol (topair van GKB) machine. Beide machines geven een voordeel in het onderhoud.
Het is belangrijk om alle onderhoudsmaatregelen op het juiste tijdsstip en vaker per jaar of maand uit te voeren.
Hiermee zijn alle benodigde cultuurtechnische bewerkingen gedekt. Mocht de keuze op hybride vallen, dan moeten wij ook ervaring op doen op het gebied van beheer. Het streven is de kwaliteit van de velden zo hoog mogelijk te houden. Mocht in de toekomst blijken dat andere bewerkingen nodig zijn, dan kunnen we bijsturen.

Gemeente eigen dienst	Uitvoer door aannemer
Maaien: Per week 2x maaien. Zit er veel groei in dan komen we een keer vaker.	Bezanden: Verschraling voor betere groeiomstandigheden, uitvullen oneffenheden, stroefheid veld.
Vegen: Om de hybride velden schoon te houden moeten de velden na maaien schoongeveegd worden afhankelijk van de aantal keren maaien wordt deze bewerking uitgevoerd.	Diepte beluchten / vertidrainen: Meer lucht betere groei, afhankelijk van aankoop prikrol laten wel of niet een aannemer komen.
Bemesten: Hybridevelden worden op dezelfde manier bemest als de normale natuurgrasvelden. Er is gekozen voor een organominerale meststof. Deze meststoffen geven geleidelijk voedingstoffen af aan de plant. Dit zorgt ervoor dat er geen enorme pieken ontstaan in de groei. We bemesten 4 tot 5 keer per jaar.	Fieldtopmaker (diepte reiniging velden) 1 x per jaar: Diepte reiniging van het veld, is wel afhankelijk van de staat. Dit is voor nu lastig in te schatten.
Verticuteren: Deze bewerking kan worden uitgevoerd op de hybridevelden, voor nu is het lastig inschatten of dit nodig is. Mocht het nodig zijn dan voeren we deze bewerking minimaal 1x per jaar/seizoen uit.	
Eggen. (kriebel: Eggen (kriebelen) voeren we uit om het oude gras kwijt te raken. En om vervilting tegen te gaan. Uitvoering 4-8 per jaar.	
Doorzaaien: Doorzaaien 3x per jaar met een geschikt mengsel. We zijn bezig met de aankoop van een eigen doorzaaimachine.	
Beluchten: We zijn bezig met de aankoop van een prik rol (topair beluchter van GKB). Hiermee kunnen we de hybride velden tot 16 cm mee beluchten. Is nog niet aangekocht maar wel een wens.	

Deelvraag 10: Zijn er knelpunten op een sportcomplex, waarmee we 'werk-met-werk' kunnen maken?

Sportcomplex	Knelpunten
AVC Sexbierum	Indien op basis van de capaciteitsberekening blijkt dat er krapte qua speeluren ontstaan, zou het natuurgrasveld kunnen worden omgebouwd naar een hybride veld.
VV Minnertsga	Het B-veld is toe aan renovatie. Dit veld kan omgebouwd worden naar een WeTra-achtige constructie. Mocht op basis van de capaciteitsberekening blijken er krapte qua speeluren ontstaan, dan kan het B-veld een hybride veld worden met een minimale inspanning.
SC Berltsum	Indien op basis van de capaciteitsberekening blijkt dat er krapte qua speeluren ontstaan, zou het natuurgrasveld kunnen worden omgebouwd naar een hybride veld.
Schatzenburg (Foarut en Dronryp)	Indien op basis van de capaciteitsberekening blijkt dat er krapte qua speeluren ontstaan, zou het natuurgrasveld kunnen worden omgebouwd naar een hybride veld.
Deinum	Momenteel geen knelpunten? Dit sportcomplex is nieuw en renovatie is nog niet aan de orde.
SC Franeker	Er spelen vraagstukken over de toekomst van het sportpark. Renovatie van het kunstgrassportveld staat voor 2026 in de planning. De tussenliggende tijd kan gebruikt worden om de toekomst te verkennen. Uitkomsten daarvan worden meengenomen in renovaties. (of wellicht nieuwe aanleg?)

Deelvraag 11 (SC Berlikum): wat zijn/worden de werkzaamheden voor de club per week of per maand van het nieuw aan te leggen veld?
De werkzaamheden die op dit moment worden voorzien gaan voornamelijk over kleine zaken: een hoekje bijmaaien, onkruid op een lastige plek (handmatig) verwijderen, afval na een training of wedstrijd opruimen. Uiteraard wordt dit in overleg tussen gemeente en vereniging gedaan. De inzet van de vereniging in vergelijk met een kunstgrasveld zal erg afnemen, omdat de gemeente het meeste werk uitvoert of laat uitvoeren. Mocht de keuze op hybride vallen, dan moeten wij ook ervaring op doen op het gebied van beheer. Het streven is de kwaliteit van de velden zo hoog mogelijk te houden. Mocht in de toekomst blijken dat andere bewerkingen nodig zijn, dan kunnen we bijsturen.

Deelvraag 12 (SC Berlikum): Waar wordt het water vandaan gehaald voor de beregeningsinstallatie?
Per locatie zal bekeken moeten worden waar het water voor de beregeningsinstallatie vandaan gehaald kan worden en op welke manier. We kunnen ons voorstellen dat er bijvoorbeeld putten slagen moeten worden. Bij de afwegingen zijn duurzaamheid en werkbaarheid een uitgangspunt. Bij de voorbereidingen voor het opstellen van de werkbestekken zal dit punt worden meegenomen en worden uitgewerkt.

Deelvraag 13 (SC Berlikum): is het een optie om een 2de veld ook opnieuw aan te leggen?
Als dit op basis van de capaciteitsberekening nodig is, dan zou dit inderdaad een uitkomst van de overwegingen kunnen zijn.

Deelvraag 14 (VV Foarut): lopen de verenigingen die als 1ste aan de beurt zijn ook het grootste risico op het mislopen van positieve ontwikkelingen de komende paar jaar?
Dit risico kunnen we niet 100% uitsluiten. We houden ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. We zien de laatste jaren ontwikkelingen, vooral op het gebied van kunstgras. Deze ontwikkelingen zijn nog in de pilotfase en niet goedgekeurd door de KNVB of FIFA. Voor de verenigingen die als eerste aan de beurt zijn voor renovatie geldt dat een renovatie nodig is op basis van de sporttechnische keuring. De velden worden afgekeurd en zijn niet meer met 'lapwerk' bij te werken. We moeten voor deze velden een keuze maken, op basis van de nu bekende informatie, wet- en regelgeving en beleid.

Deelvraag 15 (VV Foarut): Is een hybride veld geschikt voor het gebruik van op zijn minst 250 voetballers?
De capaciteitsberekening is de basis voor het bepalen van het type veld. Bij deze berekening worden de trainingsuren + de wedstrijduren meegenomen. De rekentool van de KNVB is ingericht op teams en daarmee wordt bepaald hoeveel uren een veld gebruikt worden.

Deelvraag 16 (VV Foarut): zijn er nog andere alternatieven/ontwikkelingen?
We houden ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. We zien de laatste jaren ontwikkelingen, vooral op het gebied van kunstgras. Deze ontwikkelingen zijn nog in de pilotfase en niet goedgekeurd door de KNVB of FIFA. Voor de verenigingen die als eerste aan de beurt zijn voor renovatie geldt dat een renovatie nodig is op basis van de sporttechnische keuring. De velden worden afgekeurd en zijn niet meer met 'lapwerk' bij te werken. We moeten voor deze velden een keuze maken, op basis van de nu bekende informatie, wet- en regelgeving en beleid.

Deelvraag 17 (VV Foarut): Is 2028 een harde datum of kan het zijn dat er nog een uitstel komt, omdat er tegen die die misschien beter/hoogwaardige alternatief voor handen is?
De laatste berichten zijn nu dat het verbod in 2029 ingaat. We houden de besluitvorming en ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. We kunnen niet garanderen of er wel of niet uitstel komt, echter alles wijst erop dat dit verbod in 2029 ingaat. Daarnaast heeft de gemeenteraad besloten om geen rubber en plastic infill te gebruiken. Dit is voor ons een harde randvoorwaarde.

Deelvraag 18 (VV Minnertsga): Naar aanleiding van deze excursie verwacht ik dat de keuze op Hybride gras master veld zal gaan vallen. Het is mij ook duidelijke geworden dat de opbouw van een veld de kwaliteit van een grasmat bepaald. Het vraagt meer specialistisch onderhoud van de gemeente, maar wellicht kunnen ook de verenigingen hieraan nog een bijdrage leveren. Deze opmerking vloeit voort uit het feit dat wij, als v.v. Minnertsga, destijds materieel hebben aangeschaft voor het onderhoud van het kunstgras. Namelijk een trekker, borstel, sleepmat, een bladblazer en nog wat gereedschap.
We zullen per vereniging bekijken wat de zelfwerkzaamheid kan zijn. De werkzaamheden die op dit moment worden voorzien gaan voornamelijk over kleine zaken: een hoekje bijmaaien, onkruid op een lastige plek (handmatig) verwijderen, afval na een training of wedstrijd opruimen. Uiteraard wordt dit in overleg tussen gemeente en vereniging gedaan. De inzet van de vereniging in vergelijk met een kunstgrasveld zal erg afnemen, omdat de gemeente het meeste werk uitvoert of laat uitvoeren.

Deelvraag 19 (VV Minnertsga): Als de keuze op hybride gras master valt, zal er moeten worden beregend. Maar een dergelijke beregeninstallatie zal naar mijn mening niet op het leidingwater moeten worden aangesloten. Niet duurzaam maar ook heel duur voor de vereniging.
Hoe lossen we dit op? Wellicht kan er een soort bron/put/kolk worden gemaakt/gecreëerd welke gevuld wordt met de HWA van het gebouw/MFA.

Per locatie zal bekeken moeten worden waar het water voor de beregeningsinstallatie vandaan gehaald kan worden en op welke manier. We kunnen ons voorstellen dat er bijvoorbeeld putten slagen moeten worden. Bij de afwegingen zijn duurzaamheid en werkbaarheid een uitgangspunt. Leidingwater is wat ons betreft geen optie.
Bij de voorbereidingen voor het opstellen van de werkbestekken zal dit punt worden meegenomen en worden uitgewerkt.

Deelvraag 20 (VV Minnertsga):
Wellicht is het ook een idee om in de aanbesteding de belijning mee te nemen voor een termijn van 5 jaar. Het is maar een idee. Een belijning kost ons (v.v. Minnertsga) € 35,= per week (1 veld). Toch een behoorlijke uitgave te meer als er nog een veld bij komt.
Helder en duidelijk voorstel.
Bij de aanleg van velden door een aannemers zetten we vaker het eerste jaar onderhoud bij deze aannemer neer. Voor dit eerste jaar zou het lijnentrekken onderdeel kunnen zijn van het eerste jaar onderhoudscontract. We zouden wel groot de kalk kunnen inkopen, zodat daar een financieel voordeel voor alle verenigingen ontstaat. We leggen dit voor in de terugkoppeling aan de raad.

Deelvraag 21 (VV Minnertsga):
Ondanks dat de vervanging richting hybride gras master gaat, is er grote zorg binnen de vereniging als het gaat om de trainingsaccommodatie. Voordeel van kunstgras is dat er bijna geen training behoeft te worden afgelast. Het aantal uren (1200) wat binnen de v.v. Minnertsga nodig is kan onmogelijk op 1 hybride veld worden ingepland. Kan ook nu al niet. Hiervoor wordt het B-veld op de donderdagen benut met als gevolg dat met name in het najaar en winter regelmatig de training wordt afgelast. Het zou denk ik heel verstandig zijn, nu het B-veld in april/mei wordt gerenoveerd, op dit veld een hybride gras master aan te leggen wat tevens als pilot binnen de gemeente kan fungeren. De vereniging kan dan een evenwichtige verdeling maken qua trainingsuren en de gemeente kan zijn voordeel doen qua ervaring van onderhoud.
Ik heb dit verzoek als eens eerder besproken maar ik wil dit nogmaals vragen dit in overweging te nemen. Om eerst het B-veld bij renovatie te voorzien van eenzelfde opbouw als een hybride veld en pas veel later alsnog van hybride vezels te voorzien lijkt mij risicovol als het veld gebruikt wordt zoals nu het veld gebruikt wordt met veel speelschade etc.
Mocht op basis van de capaciteitsberekening blijken er krapte qua speeluren ontstaan, dan kan het een optie zijn om een 2de veld om te bouwen naar hybride. We zien dit zeker als mogelijkheid. Bij de renovatie wordt het veld opgewaardeerd door de opbouw van een hybride veld toe te passen. Hiermee wordt de bespeelbaarheid beter. We leggen in ieder geval een beregeningsinstallatie aan. Het gebruik van een hybrideveld is het gebruik van grote invloed op de langdurige bespeelbaarheid. Met andere woorden: niet altijd op 1 hoekje trainen, maar verspreid over het veld. Deze afspraken gaan we samen nog verder uitwerken.